

28.4.2017

Kunta- ja aluehallinto-osasto
Hallitusneuvos Ilkka Turunen

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Valtiovarainministeriön lausunto valiokunnan toimittamista asiantuntijalausunnoista

1. Taustaa

Maa- ja metsätalousvaliokunta on toimittanut valtiovarainministeriölle seuraavien organisaatioiden asiantuntijalausunnot sote- ja maakuntauudistusta koskevasta hallituksen esityksestä (HE 15/2017) vastineen antamista varten:

- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- Kurikan kaupunki
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Maaseutuvirasto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Suomen Eläinlääkäriliitto ry
- Suomen 4H-liitto
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tässä vastineessa on annettuun lausuntopalautteeseen otettu kantaa vain valtiovarainministeriön toimialan näkökulmasta.

Lisäksi valtiovarainministeriö toteaa, että se on 24.4.2017 lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi. Lausuntokierroksen määräaika päättyy 19.6.2017. Esitysluonnos on valmisteltu valtiovarainministeriössä tiiviissä yhteistyössä ao. ministeriöiden kanssa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2017.

Esityksellä toteutetaan pääosin maakuntalain 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien sekä eräiden muiden tehtävien siirto valtiolta ja kunnilta maakunnille. Esitykseen sisältyy edellä mainittuja tehtäväsiirtoja koskevat säädösmuutokset erityislainsäädäntöön. Esitykseen sisältyy myös ehdotus laiksi Valtion lupa- ja valvontavirastosta ja ehdotus laiksi Ahvenanmaan valtionvirastosta sekä näiden viranomaisten tehtävien järjestämistä koskevat muutokset erityislainsäädäntöön.

2. Maakuntien rahoitus

Hallituksen teki 5.4.2017 maakuntien rahoitusratkaisun osalta mm. seuraavan linjauksen: ”*Pääperiaatteenä on, että maakuntien valtionrahoitus osoitetaan yleiskatteellisena yleisenä valtionosuutena, mikä osaltaan turvaa maakunnan asukkaiden valtaa päättää itse maakunnan toiminnasta ja taloudesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon opetus-, tutkimus-, ja kehittämistoimintaan sekä muihin valtakunnallisiin erityistehtäviin voi kohdistua lisäksi erillistä rahoitusta*”. Linjauksella pyritään osaltaan turvaamaan maakunnallisen itsehallinnon (PL 121 § 4 mom.) toteutuminen ja siihen sisältyvä maakuntien oikeus kohdentaa käytettävissä olevat resurssinsa niille säädettyjen tehtävien hoitamiseen omilla päätöksillään.

Maakuntien rahoituksesta annetun lain (vrt. HE 15/2017, lakiehdotus 4) mukaisesti maakunnille myönnetään valtion rahoitus niiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseksi. Hal-

lituksen on tarkoitus antaa lähiaikoina eduskunnalle em. rahoituslakia täydentävä hallituksen esitys. Esityksellä täydennetään em. rahoituslakiin sisältyvän maakuntien muiden tehtävien rahoituksen määräytymistä koskevaa sääntelyä siten, että maakuntien rahoitusjärjestelmää voidaan käsitellä kokonaisuutena. Keskeisimmät muutokset ja täsmennykset koskevat mm. maakuntien muiden tehtävien laskennallisten kustannusten perusteita, kasvupalvelukerrointa, maatalousyrittäjäkerrointa ja maakunnan muiden tehtävien asukastiheyskerrointa.

Maakuntien rahoitus on joko yleiskatteellista tai erillisrahoitusta. Yleiskatteellinen rahoitus kootaan valtion talousarviossa yhdelle momentille, on laskennallinen ja kohdistuu kaikille maakunnille. Erillisrahoitus on harkinnanvaraista ja kohdistuu osalle tai kaikille maakunnille. Erillisrahoituksen käyttökohde määrittyy rahoitusta myönnettäessä lainsäädännössä asetettujen kriteerien mukaisesti. Erillisrahoitukseksi tarkoitetut määrärahat ovat valtion talousarviossa omilla momenteillaan erillään yleiskatteisen rahoituksen määrärahoista.

Maakunnille osoitettavaan yleiskatteelliseen rahoitukseen kuuluvat sosiaali- ja terveyden huollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon rahoitus sekä maakuntien muiden tehtävälajien osalta toimintamenot, kasvupalvelut ja lomitus. Maakunnille osoitettavan erillisrahoituksen suurimpia kohteita ovat maataloustuet ja tienpito, joiden osalta kuitenkin henkilöstön palkkakustannukset katetaan pääsääntöisesti yleiskatteellisesta rahoituksesta. Lisäksi erillisrahoituksena katetaan myös eräitä määrällisesti pienehköjä kustannuseriä, jotka jakautuvat epätasaisesti maakuntiin (esim. maantielautoista ja porotaloudesta aiheutuvia kustannuseriä).

3. EU:n maksajavirastotehtävät

Edellä mainittuun lausunnolla olevaan esitysluonnokseen sisältyy mm. ehdotus laiksi maksajavirastotehtävien hoitamisesta maakunnissa. Lakiehdotuksen mukaan maakunta ei saa siirtää maksajavirastotehtävien hoitoa koskevassa sopimuksessa määriteltävien tehtävien hoitamista kolmannen osapuolen taikka maakunnan liikelaitoksen hoidettavaksi. Lakiehdotuksen mukaan maakunta voi laissa säädettävien edellytysten täytyessä hoitaa maksajavirastotehtäviä toisen maakunnan alueella maakuntien niin sopiessa. Maksajavirastotehtävää hoitava maakunta vastaa tällöin tehtävän hoidon järjestämisestä.

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa maksajavirastotehtävien hoidon yleisestä kehittämisestä sekä maakuntiin kohdistuvan ohjauksen yhteensovittamisesta. Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ohjaavat ja valvovat toimialansa osalta ko. laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista maakunnissa. Maa- ja metsätalousministeriö tai Maaseutuvirasto voi antaa määräyksen mahdollisten puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta määräajassa. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa sakon uhka.

Eduskunta voi ottaa yksityiskohtaisesti kantaa maksajavirastotehtävien järjestämistä koskevaan lakiehdotukseen, kun se käsittelee edellä mainittua syysistuntokaudella 2017 annettavaa hallituksen esitystä.

4. Eläinlääkäripalvelut

Edellä mainittuun lausunnoilla olevaan esitysluonnokseen sisältyy mm. ehdotus laiksi eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta. Lakiehdotuksen mukaan maakunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka maakunnassa. Maakunnan ei kuitenkaan tarvitse järjestää peruseläinlääkäripalvelua muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten siltä osin kuin palvelua on alueella muutoin saatavilla. Maakunnan tarjotessa palvelua kilpailutilanteessa markkinoilla se voi yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä tietyin laissa säädetyin edellytyksin hoitaa tehtävää omana toimintanaan. Lisäksi maakunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäripalvelua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina. Maakunta voi lakiehdotuksen mukaan tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen peruseläinlääkäripalvelujen ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat kuitenkin alustavasti ilmoittaneet, että edellä tarkoitetut eläinlääkäripalvelut kuuluisivat yhtiöittämisvelvoitteen piiriin.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja maa- ja metsä talousministeriön on tarkoitus selvittää ja ratkaista eläinlääkäripalveluja koskeva asia lausuntokierroksen aikana, jolloin eduskunta voi ottaa yksityiskohtaisesti kantaa tähän lakiehdotukseen ja sen sisältöön, kun se käsittelee edellä mainittua syysistuntokaudella 2017 annettavaa hallituksen esitystä.

5. Luonnonsuojelutehtävät

Maakuntalain 6 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluu ”*luonnon monimuotoisuuden suojelun edistäminen*” siten kuin siitä lailla erikseen säädetään. Säännös perustuu hallituksen 5.4.2016 tekemään linjaukseen, jonka mukaan ”*ympäristöhallinnon luvat, ympäristövalvonta ja luonnonsuojelu kootaan ELY-keskuksista ja aluehallintovirastoista uudistettavaan valtion valtakunnalliseen aluehallintovirastoon valtion tehtäväksi, mutta vesien ja merensuojelun tehtävät siirretään maakunnille*”.

Lausunnolla olevaan esitysluonnokseen sisältyy mm. luonnonsuojelulain muutos, jonka perusteella maakunnalle siirtyisi osa luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämistehtävistä. Tehtävä sisältäisi vapaaehtoisuuteen perustuvan luonnonsuojelun edistämisen, erityisesti metsien ja soiden suojelutilanteen parantamiseksi viestinnällä, neuvonnalla ja maanomistajien yhteistoiminnan edistämällä sekä luonnonsuojelualueiden perustamiseen tähtävällä hanketoiminnalla sekä luonnon monimuotoisuutta tukevien toimien edistämisen viestinnällä, koulutuksella ja hanketoiminnalla maa- ja metsätaloudessa, vesien käytössä ja ympäristönhoidossa etenkin siltä osin kuin näillä on kytkentä maakunnan alueidenkäytön suunnitteluun. Maakuntien tehtäviin kuuluisi maakuntakaavoitukseen liittyen myös soveltuvin osin luonnonsuojelun ja -hoidon alueellisia tarpeita koskevia valmisteluja ja selvityksiä tarpeen mukaisessa yhteistyössä asianomaisten viranomaisten kanssa.

Lausunnolla olevassa esitysluonnoksessa perustettavaksi ehdotettu Valtion lupa- ja valvontavirasto olisi valtakunnallinen virasto, joka kuuluisi kaikkien sitä ohjaavien ministeriöiden hallinnonalalle. Virasto olisi monialainen valtion hallintoviranomainen, joka turvaisi perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista alueilla toimien ja valvoisi yleistä etua hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Virastoon koottaisiin lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä sekä eräitä muita oikeusturvatehtäviä nykyisistä valtion aluehallintovirastoista, osin ELY-keskuksista sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta. Virasto valvoisi mm. ympäristönsuojelua ja luonnonsuojelua.

Uusi laajalle pohjalle rakennettu virasto olisi taloudellisesti kantokykyinen tavalla, joka turvaa nykyistä paremmin asiantuntemuksen säilyttämisen, kehittämisen ja laajentamisen virastolle kuuluvissa tehtävissä samoin kuin työn tasaamisen. Monialaisen ja alueellisissa toimipaikoissa toimivan viraston hallinto ja tukipalvelut sekä alueellinen toimipaikkaverkko on mahdollista organisoida merkittävästi kustannustehokkaammin kuin pienemmissä virastokokonaisuuksissa, mikä merkitsee lisää voimavaroja varsinaiseen lupa-, ohjaus- ja valvontatyöhön.

Eduskunta voi ottaa yksityiskohtaisesti kantaa luonnonsuojeluasioiden organisointiin ja sitä koskevaan sääntelyyn, kun se käsittelee edellä mainittua syysistuntokaudella 2017 annettavaa hallituksen esitystä.